

महाराष्ट्रीय चर्मकार संघः

भूमिका आणि कार्यक्रम

● बबनराव शं. घोलप
संस्थापक व अध्यक्ष

या देशातील चर्मकार ही एक अत्यंत वेदनामय वस्तुस्थिती आहे. मेलेले जनावर, त्याचे कातडे आणि त्याचा व्यवसाय हे त्याचे उपजिविकेचे साधन बनल्याने कातडे कमावणे आणि त्याच्या विविध वस्तू तयार करण्याच्या निमित्ताने त्याचा दुर्गंधीशी संबंध आला. या दुर्गंधीने त्याचे अस्तित्त्वच दुर्गंधित केले. त्याला वर्णव्यवस्थेने शुद्धत्व दिले आणि जाती व्यवस्थेने तर अस्पृश्यच ठरविले.

देशभरातील हा चर्मकार वेगवेगळ्या नावाने ओळखला जातो. आंध्र, कर्नाटकमध्ये तो मादिगा असतो तर गुजरातमध्ये मोची, रेगर, उत्तर प्रदेशात जाटव व बिहार, मध्य प्रदेशात चमार, महाराष्ट्रामध्ये चांभार, ढोर, मोची, होलार अशा विविध पोटजातींमध्ये विभागलेला. सर्वत्र अस्पृश्य म्हणून नागवलेला आणि स्वातंत्र्य प्राप्तीनंतर अनुसूचित जात म्हणून सोयीसवलतीच्या झुलव्यासंगे हेलकावे खात भेलकांडत थोडासा प्रकाश प्रगतीच्या वाटा धुंडाळणारा. आजही उपेक्षित, शोषित, पिडीत अशा या चर्मकाराची लोकसंख्या एकूण लोकसंख्येच्या २० ते २३ टक्क्यांच्या आसपास असलेली, तरीसुद्धा सत्ता आणि संपत्तीमध्ये वाटा नसलेला निर्धन, बेकार, कारागीर, शेतमजूर, वेठबिगार म्हणून हाल अपेष्टेचे जीवन जगतो आहे.

शेतीप्रधान ग्रामरचनेमध्ये एक बलुतेदार म्हणून त्याला भूमिका होती. ही भूमिका शेतकरी वर्गाला पूरक अशी होती. शेतीसाठी आवश्यक असणाऱ्या मोटा त्याने बांधून घ्यायच्या, त्याच्या पाळीव प्राण्यासाठी कातड्याचे अलंकार बनवायचे, जमिनदाराची पायताणे तयार करून घ्यायची, जुनी पायतने सांदून घ्यायची असे त्याचे स्वरूप होते. शेतकऱ्यांच्या मेलेल्या जनावरांचे कातडे सालहिरडा घालून कमवायचे. त्या मोबदल्यात त्याला मोट घ्यायची असा तो व्यवहार होता. या कष्टाचा मोबदला पैशांमध्ये नव्हे, तर धान्याच्या रूपाने खळ्याच्या पाळूला मिळायचा. कधी सुगीच्या दिवसात कापणीनंतर पांचुद्याच्या हिशोबाने ज्वारी/बाजरीच्या पेंढ्या मिळायच्या. बलुतेदाराकडे धान्य असायचे पण भाजीसाठी पुन्हा मालकाच्या मळ्यामध्ये जावून भिक मागण्याचे जीणे वाटचाला आलेले. लग्नकार्याला, मौतमार्तिकाला, दुखण्या खुपण्याला, नेहमीच्या कपड्यालत्याला पैशासाठी मात्र तो मोताद असायचा. त्याच्या अडीअडचणींच्या काळामध्ये जमिनदार/सावकार त्याचा गैरफायदा घेत. खेड्यामध्ये अल्पसंख्यांक असल्याने तो प्रतिकार करू शकला नाही. सहन करण्याशिवाय पर्याय नसल्याने तो सहनशील

झाला. प्राचीन वाङ्मयामध्ये तो नायक म्हणून कधीच चितारला गेला नाही. याचक/सेवक या पलिकडे त्याचा संदर्भ सापडत नाही. जाती व्यवस्थेने अस्पृश्य ठरवलेला तिरस्करणीय/घाणेरडा म्हणून मात्र विपूलवेळा उद्धारला गेला आहे.

गुलामीला देखील बंडाचे स्वप्न पडलेच नाही, असे नाही. वेळोवेळच्या कालखंडामध्ये ही जातीबद्ध समाजव्यवस्था मोडण्यासाठी त्याने उठाव केला. पण एकाकी झुंज अपयशी ठरून वेळोवेळी तोच मोडून पडला. बसवेश्वराच्या अनुभव मंडपम मधील विद्वान पंडीत हरळय्या चर्मकारच होता. स्वतःच्या आंतरजातीय विवाहाच्या निमित्ताने लढावे लागलेले यादवी युद्ध या देशातील जाती मोडण्याचा पहिला शास्त्रशुद्ध प्रयत्न होता कि ज्यामध्ये हरळय्या व त्यांची पत्नि कल्यानम्मा यांना बलिदान द्यावे लागले. शूर सेनापती ककय्या यांनी या लढाईमध्ये बाजीप्रभूची भूमिका बजावली. हे उल्लेखनिय तर आहेच परंतु चर्मकारामधील एकजुटीचा तो अभिमानास्पद इतिहास आहे. तो पराभूत झाला हे खरेच, तथापि त्याच्या बलिदानाने येथील जातीअंताच्या प्रक्रियेला विचार दिला हे नाकारता येणार नाही. म्हाइंभटाच्या लिळाचरित्रामधील चर्मकारावरील लिळा, त्या समाजावर पिढ्यानपिढ्या होणाऱ्या अन्याय अत्याचाराचा इतिहास आहे. तथापि कर्मविपाकाच्या सिद्धान्ताबरोबर त्याचे शोषण पवित्र झाले. मनुने सांगिलेल्या धर्मशास्त्राने त्याचे जगणेच हराम केले.

चर्मकार या अतिशुद्राचा जन्मच मुळी अशुभ व अभद्र आहे, ही धर्मशास्त्राने मांडलेली विकृती, शोषकांचे हत्यार झाले.

पुर्नजन्माच्या सिद्धांताने शोषण पवित्र केले. या अतिशुद्र समुहावर चर्मकारादी अस्पृश्य जातीवर अन्याय/अत्याचार करणे हा सवर्णांचा हक्क झाला अन् त्यांनी तो निपूटपणे सहन करणे हे कर्तव्य ठरले. त्याला गावकुसाच्या बाहेर ठेवले. या शुद्र समाजाला उपनयनाचा अधिकार नाकारून पिढ्यानपिढ्या त्याला ज्ञानापासून वंचित ठेवले. एखाद्या शंबुकाने बंड केले तर त्याला प्राणाचे मोल द्यावे लागले. एकलव्याचे अंगठे कापून गेले. कर्णाची कवचकुंडले हिरावली गेली आणि या सर्व पुराणकथा शुद्रातिशुद्रांसाठी भित्तिचा डोंगर झाल्या. तो अंधारगुहेत निपचित जनावराचे जीणे जगू लागला. हा सर्व इतिहास म्हणजे ऐतिहासिक मानवी विकास क्रमातील अत्यंत काळा कालखंड आहे. या देशातील एकूण लोकसमुहाच्या ४०% पेक्षा अधिक जीवांच्या मुक आक्रंदनाचा इतिहास आहे. मानवतेवरील तो कलंक आहे.

औद्योगिक क्रांती आणि ज्योतिबा फुले

औद्योगिक क्रांतीने ग्रामीण कारागीरांचे हातच कापून नेले. मोट नाडे नष्ट झाले, रबर आले, कातड्याच्या चपले ऐवजी स्लीपर/बूट आले. कारागीर बेकार झाले. यंत्राने सुबक सुंदर गतिमान दिले. निर्धन चर्मकार समाज काळाच्या पावलाबरोबर पाऊल ठेवून चालूच शकत नव्हता. शिक्षण नाही म्हणून ज्ञानाचा अभाव, पैसा नाही म्हणून भांडवलाचा अभाव. शेती नाही म्हणून हा कलावंत समाज शेतमजूर होवून वेठबिगाराचे जीणे जगू लागला. त्याची बलुतेदारी गेली, घास

तुकड्याची सोय संपली तो हवालदिल झाला. गाव सोडून शहराकडे वळू लागला. याच कालखंडामध्ये उदारमतवादाच्या प्रचारास या देशांमध्ये प्रारंभ झाला. नव्या वैज्ञानिक दृष्टीने शोषणाचा अर्थ कळू लागला. शोषणाचे / दारिद्र्याचे संदर्भ उजागर होवू लागले. जोतिबा फुल्यांनी -

“विद्येविना मति गेली।

मति विना निती गेली।

निति विना वित्त गेले।

वित्ताविना शुद्ध खचले।

हे सारे अनर्थ एका अविद्येने केले ॥

हे वास्तव मांडून शुद्रातिशुद्रासाठी शिक्षण प्रसाराचे कार्य हाती घेतले. शहरांमध्ये पोट भरण्यासाठी आलेल्या काहींच्या कानावर ही गोष्ट गेली. एखादा दुसरा शाळेमध्ये दाखल होवू लागला. शिक्षणाने त्याला प्रकाश दिला लख्ख उजेडात तो भूतभविष्य वाचू लागला. सामाजिक समतेच्या चळवळीमध्ये सहभागी झाला .

डॉ. आंबेडकरांचा उदय - समतेची

चळवळ आणि चर्मकार समाज

डॉ. आंबेडकरांनी फुलेंच्या विचारांना संघटीत चळवळीचे स्वरूप दिले. उच्च विद्याविभूषित डॉक्टरांनी शुद्रातिशुद्रांच्या / अस्पृश्यांच्या अवस्थेचे शास्त्रीय विश्लेषण मांडले. त्यांची हीनदीन अवस्था करणाऱ्या विचारांना आरोपीच्या पिंजऱ्यात उभे केले. ‘जात म्हणजे बंदिस्त वर्ग असून ती मोडायची असेल तर जातीची तोंडे खुली करावी लागतील’ असा केवळ सिद्धान्त मांडून बाबासाहेब थांबले नाहीत तर जाती

अंतासाठी त्यांनी उभी हयात वेचली. सामाजिक, राजकिय, धार्मिक, सांस्कृतिक अशा सर्व क्षेत्रांमध्ये लढाई लढली. ते दीनदुबळ्यांचे ‘बाबा’ झाले. स्वातंत्र्यापेक्षाही सामाजिक समतेला झुकते माप देणाऱ्या डॉक्टरांनी भारतीय राज्य घटनेमध्ये या देशातील तमाम अस्पृश्य वर्गासाठी जास्तीत जास्त सवलतींचे प्राविधान केले. त्यांच्या प्रत्येक लढ्याने समाजक्रांतीच्या प्रवासासाठी मार्गदर्शक योगदान दिले आहे.

आजचा बौद्ध समाज जेवढ्या प्रमाणामध्ये डॉ. आंबेडकरांच्या चळवळीमध्ये सक्रीय झाला, दुर्दैवाने तेवढ्या मोठ्या प्रमाणामध्ये महाराष्ट्रीय चर्मकार समाज सहभागी झाला नाही. बलुतेदारी समाज व्यवस्थेने आसामदाराशी पिढ्यानपिढ्या जोडली गेलेली नाळ तटकन तोडून तो खेड्यापासून अलग झाला नाही.

या समाजातील अनेक जाणकारांनी बाबासाहेबांच्या चळवळीमध्ये झोकून दिले. स्व. नारायणराव शिवतरकर, स्व. बापुसाहेब उर्फ पा. ना. राजभोज यांचा या संदर्भात जरूर उल्लेख करावा लागेल. तथापि सर्व चर्मकारांना आकृष्ट करू शकेल असे काही घडले नाही. या उलट संत देवजीबाबा, गोविंद महाराज श्रीगोंदेकर, संत संताबाई यांच्या शिकवणूकीने चर्मकार समाज मोठ्या प्रमाणावर भागवत भक्तीमध्ये विलिन झाला. त्याच्यामध्ये सात्त्विक व सहनशील वृत्ती मोठ्या प्रमाणावर निर्माण झाली. त्याचे शोषण व पिळवणूक यामुळे थांबली नाही, तरी देखील ‘शिका, संघटीत व्हा, आणि संघर्ष करा’ ही बाबासाहेबांची त्रिसुत्री त्याच्यामध्ये चेतना निर्माण करू शकली नाही.

अलीकडच्या शहरांमध्ये संघटीत झालेल्या गटई कामगारांनी एखादे उपोषण केल्याची नोंद आहे. तथापि चर्मकारांचा मोर्चा, एखाद्या प्रश्नावर त्याने रस्त्यावर येवून केलेली सनदशीर लढाई भारतीय लोकशाहीने अजून बघितलेली नाही. स्वातंत्र्याबरोबर प्राप्त झालेल्या हक्कांचा आधार मिळूनही तो आजही निराधार आहे. खेड्यापाड्यांमध्ये आजही तो हलाखीचे जीणे जगतो आहे. मोठमोठ्या शहरांमधून झोपडपट्टीमध्ये किड्यामुंग्यांसारखा राहतो आहे. आणि या अवनतीचे एकमेव कारण त्याला कोणी संघटीत केले नाही. संघर्ष करायचे शिकविलेच नाही.

या राज्यातील बलदंड दलित चळवळीने देखील राजकीय हेराफेरीमध्ये सर्वांना सोबत घेवून जाण्याचे महत्कार्य करण्याऐवजी आपआपसात भांडून स्वतःचीच शकले करून घेतली. बाबासाहेबांच्या पश्चात देखील येथील दलित नेतृत्वाने वैश्विक भूमिका मांडण्याचा प्रयत्न केला. तथापि व्यवहार मात्र वेगळाच राहिला. चर्मकार समाजातील चळवळीमध्ये सामिल झालेल्या कार्यकर्त्यांना अनुयायी होण्याच्याशिवाय दुसरी भूमिका वाट्याला आली नाही. चर्मकारांचे प्रश्नासाठी या संघटीत समुहाने कुठलेही लढे कधीच उभारले नाहीत. सर्व शोषित/असंघटीत समुहाचे नेतृत्व करित असताना त्यांच्या व्यथा/वेदनांना प्रश्नांचे स्वरूप आलेच नाही. त्यामुळे चर्मकार समाजातील अशा शिक्षित, क्रियाशील कार्यकर्त्यांमध्ये केवळ निराशेचीच भावना निर्माण झाली.

राज्यकर्त्या वगाने मतपेढ्यांच्या नादी

लागून असंघटीत चर्मकारांची उपेक्षाच केली. त्यामुळे या समुहगटातून उमलणाऱ्या नेतृत्वाची वाणवाच राहीली. या राज्यातील सत्ताकरण महाजनांकडून बहुजनांकडे जरूर हस्तांतरित झाले परंतू त्यांच्यातील धनदांडग्यांनी स्वतःचे हितसंबंध सांभाळित तत्वांची पायमल्ली केली. त्याचा अपरिहार्य परिणाम म्हणून त्याचा मानवीय चेहरा लोपला. मुठभर घराण्यांच्या पलिकडे ही राजसत्ता जाणार नाही, याची खबरदारी घेण्यातच त्यांनी धन्यता मानली. सत्तेच्या मस्तवालीपुढे खेड्यापाड्यातील दीनदलिताने न्यायासाठी आक्रंदने केवळ व्यर्थ ठरले.

अशा हतबल कालखंडामध्ये चर्मकार समाजाला बदलत्या राजकीय परिस्थितीने सत्तेमध्ये वाटा मिळाला. सत्तेमधील सहभाग म्हणजे तुमच्या आशा/आकांक्षेला मुर्त स्वरूप मिळण्याचे स्वप्न असते. प्रकाशाचे स्वप्न कधीच वाट्याला न आलेल्या चर्मकारांच्या आनंदाला त्यामुळेच पारावार राहिलेला नाही. विधानसभेमध्ये आठ आमदार, त्यापैकी एक कॅबिनेट मंत्रीपद! आणि तीन महामंडळांची अध्यक्षपदे!! अवघ्या महाराष्ट्रातील चर्मकार भावाबहिणींची रिघ मुंबईला लागली. जिल्हा/जिल्ह्यामध्ये, तालुकापातळीवर समाज एकत्र येवून या आमदार/नामदारांचे सत्कार करू लागला. त्यांच्या चेहऱ्यावरील आनंद वाचताना, दीर्घकाळ सुप्त राहिलेल्या त्यांच्या दुःखाच्या ओव्या वाचायला मिळाल्या. त्यांच्या सहनशील व असंघटीत वृत्तीने त्यांचे शोषण केल्याची जाणीव जागी झाल्याचे जाणवले. आता संघटीत होवून प्रश्न सोडवून

घण्याची त्यांच्यातील तगमग अस्वस्थ करू लागली. एका बाजूला आनंद अन् दुसऱ्या बाजूला प्रश्नांचा पाऊस! जीवनमरणाच्या प्रश्नांनी मेटाकुटीला आलेला समाज!

चर्मकार समाजाने हजारांच्या संख्येने एकमुखी संघटीत होण्याच्या प्रतिज्ञेनेच महाराष्ट्रीय चर्मकार संघाची स्थापना झाली.

महाराष्ट्रीय चर्मकार संघ

महाराष्ट्रीय चर्मकार संघ हे पूर्णतः अराजकीय संघटन आहे. आमच्या चर्मकारांच्या व्याख्येमध्ये पूर्वश्रमीचा अस्पृश्य आणि चर्मोद्योगाशी संबंधीत अशा सर्वांचा समावेश होतो.

हरळय्या, ककय्या, कल्यानम्मा, संत रविदास, म. फुले, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, छत्रपती शिवाजी महाराज व महर्षी शाहू आमचे आदर्श असल्यामुळे येथील जाती व्यवस्था मोडून समातधिष्टीत समाज निर्मिती हेच आमचे ब्रीद आहे.

समतेसाठी रचनात्मक संघर्ष हा आमचा नारा असल्याने समग्र चर्मकार समाजाला स्वाभिमान देवून संघटीत बनविणे व स्वतःच्या न्याय्य हक्कासाठी संघटीत करणे हे आमचे कर्तव्य आहे. संत रविदासांना अभिप्रेत असलेले राष्ट्रीय ऐक्य आणि सामाजिक सुधारणा तसेच हरळय्या, कल्यानम्मा यांनी जातीअंतासाठी लढत लढत पत्करलेले हौतात्म्य हे आमचे आदर्श आहेत. आमच्या ध्येयाप्रत पोचण्यासाठी महाराष्ट्रीय चर्मकार संघाने जी नवी प्रतिके स्विकारली आहेत त्यांचा उल्लेख करणे अपरिहार्य आहे.

(अ) नांव - महाराष्ट्रीय चर्मकार संघ :-

प्रथमतः आम्हाला आमची कुटूंबे / गांव /

जिल्हा / राज्य येथीलच प्रश्नांवर लक्ष केंद्रित करावयाचे आहे. महाराष्ट्रातील संघटन मजबूत झाल्यावरच त्याची नाळ विविध राज्यातील चर्मकारांच्या प्रश्नांशी जोडता येईल. आम्हाला आमच्या शक्तीची / मयदिची जाणीव आहे. तथापि आम्ही विविध राज्यातील चर्मकारांची सुखदुःखे वेळोवेळी जाणून घेवू.

संघ हा शब्द आम्ही बौद्ध तत्वज्ञानातून घेतला असून भिक्कू संघातील लोकशाही, समता आणि वैज्ञानिक दृष्टीकोण आम्हाला अभिप्रेत आहे.

(ब) बोधचिन्ह :-

आरी, रापी आणि हस्ती या चर्मकारांच्या पारंपारिक हत्यारांना चक्राकार फिरवून औद्योगिक चक्रामध्ये रूपांतरीत होणारी नक्षी, आम्ही जुने टाकून नवीन तंत्रज्ञानाला, बदलत्या काळाला सामोरे जावू इच्छितो असा बोध देते. त्यासाठी वापरलेला निळा रंग डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी समतेचे प्रतिक म्हणून आम्हा सर्वांवर पांघरलेला मायेचा मार्गदर्शक आहे.

(क) ध्वज :-

दोन केशरी रंगाच्या पट्ट्यामध्ये पांढरा पट्टा असलेले रूंदीच्या दीडपट लांबीचे आणि निळ्या रंगातील बोधचिन्ह मधोमध ल्यालेले निशाण आमचा ध्वज आहे. वरील केशरी रंग राष्ट्रीय ऐक्यासाठी बलिदान दिलेल्यांचे स्मरण देतो तर तळातील केशरी पट्टा राष्ट्रीय ऐक्यासाठी बलिदानाची प्रेरणा देतो. पांढरा रंग मांगल्याचे, स्वच्छतेचे, आणि सुदृढ आरोग्याचे प्रतिक असून त्यामधील बोधचिन्ह आमच्या उद्दिष्टाची आम्हाला सतत आठवण देत राहिल.

(ड) बोधवाक्य :-

'मन चंगा तो कठौतीमे गंगा' हे संतश्रेष्ठ रविदासाचे वचन आम्ही बोधवाक्य

निवडले असून प्रामाणिक वर्तणूक आणि श्रमप्रतिष्ठा तसेच आळसाला फाटा देवून हाती घेतलेले काम निष्ठेने पार पाडण्याचा संदेश देत राहिल.

असल्यामुळे त्यांच्या कलाकृती, त्यांचे उत्पादन व त्यांचे विविध आविष्कार या बाबत तो अभिमान बाळगेल व त्याचे रक्षण, प्रचार व प्रसार यासाठी परिश्रम घेईल.

(ई) कार्यक्रम :

(इ) सभासदत्व आणि सभासदाची कर्तव्ये :-

पाच रूपये भरून कोणीही, कोणत्याही कारणाने चर्मोद्योगाशी संबंधित १८ वर्षावरील भारतीय नागरिकास सभासद होणेसाठी अर्ज करता येईल. तथापि महाराष्ट्रीय चर्मकार संघाचे नियम, तत्वे, व उद्दिष्टे त्यास मान्य असावी लागतील व त्यानुसार त्याने कर्तव्य म्हणून तसे वर्तन करणे बंधनकारक असेल.

(१) महाराष्ट्रीय चर्मकार संघाचे सदस्य एकदुसऱ्याबद्दल अत्यंत आपुलकीचा व समन्वयाचा व्यवहार ठेवतील. आपआपसातील कोणत्याही प्रकारचे मतभेद किंवा वाद उत्पन्न झाल्यास सर्वोच्च मंडळाकडे सोपवतील व सर्वोच्च मंडळाचा निर्णय मान्य करतील.

(२) महाराष्ट्रीय चर्मकार संघाने हाती घेतलेला कार्यक्रम जसेच्या तसा राबविण्यासाठी तो कटिबद्ध असेल.

(३) तो महाराष्ट्रीय चर्मकार संघाच्या नावाचा वैयक्तिक स्वार्थासाठी तसेच संघटनेची बदनामी होईल अशा कोणत्याही बाबीसाठी वापर करणार नाही.

(४) महाराष्ट्रीय चर्मकार संघाच्या राज्यातील कोणत्याही सभासदावरील अन्याय अत्याचार हा स्वतःवरील अन्याय आहे असे समजून तो तातडीने कार्यरत होईल व न्याय्य मागणीसाठी क्रियाशील असेल.

(५) महाराष्ट्रीय चर्मकार संघ हे कलावंत कारागीर व उद्योगशील समूहाचे संघटन

महाराष्ट्रीय चर्मकार संघ त्याच्या उद्दिष्टाला अनुरूप असा कार्यक्रम दोन टप्प्यामध्ये राबवू इच्छिते. त्यातील काही कार्यक्रम दीर्घ मुदतीचे असून काही कार्यक्रम ताबडतोब हाती घ्याव्यची आहेत. ते असे -

(१) अ. जाती व अ. जमातीच्या कुटुंबांना शासनाने जातीचे दाखले घरपोच दिले पाहिजे व तहसिलदार कार्यालयाकडून होणारा छळवाद व निर्धन माणसाच्या पैशाचा अपव्यय थांबला पाहिजे.

(२) प्रत्येक जिल्ह्याच्या ठिकाणी सहकारी तत्वावरील चर्मोद्योग संकुल महाराष्ट्रीय चर्मकार संघाच्या माध्यमातून उभे करता येईल त्यासाठी शासनाने शेअर भांडवलासाठी अर्थसहाय्य द्यावे. विशेष घटक योजनेचा पैसा सहकारी साखर कारखान्याकडे न वळविता चर्मकारांच्या सहकारी संस्थांना भांडवल म्हणून मिळालाच पाहिजे.

(३) उद्योग धंद्यांसाठी व असुरक्षिततेच्या भावनेने तालुक्याच्या जिल्ह्याच्या मोठ्या शहरी स्थलांतरीत होणाऱ्या अ. जातीच्या लोकांचे पुर्नवसन झाले पाहिजे. त्यासाठी त्यांच्या सहकारी तत्वावरील गृहनिर्माण संस्थांना शासनाने मोफत जागा दिली पाहिजे.

(४) रस्त्यावरील गरजू गटई कामगारांना तातडीने टॉल्स व पीच लायसेन्स मिळाले पाहिजेत.

(५) चर्मकारांची बहुसंख्य वसाहत

असणाऱ्या मुंबई येथील झोपडपट्ट्यामध्ये शासनाच्या नवीन गृहबांधणी योजने अंतर्गत इमारत बांधकामास अग्रक्रम देण्यात आला पाहिजे.

(६) महाराष्ट्रातील सर्व शहरामध्ये चर्मकार समाजासाठी सरकारी जागेत समाज मंदिर बांधून ती व्यवस्थापनासाठी चर्मकार समाजाकडे सुपूर्त केली पाहिजेत.

(७) आदिवासी शाळांच्या धर्तीवर अ. जातीसाठी आश्रमशाळा सुरू केल्या पाहिजेत.

(८) अ. जाती जमातीच्या विद्यार्थ्यांच्या शिष्यवृत्तीमध्ये महागाई निर्देशिकांनुसार वाढ होण्यासाठी तातडीने विचार झाला पाहिजे.

(९) १४ वर्षाखालील बूट पॉलीश करणाऱ्या मुलांना अनाथालयामध्ये विनाअट दाखल करून त्यांच्या कमाईची गरज असणाऱ्या निराधार पाल्यांना उपजिविकेचे साधन उपलब्ध झाले पाहिजे.

(१०) सहकारी साखर कारखाने, सहकारी बँका, खाजगी शिक्षण संस्था, येथील नोकऱ्यांमध्ये अ. जातीच्या लोकांना शासकीय नोकऱ्यांप्रमाणे राखीव जागेवर नेमणूक दिल्या जात नाहीत. त्या दिल्या गेल्या पाहिजेत व तेथील बँकलॉग तातडीने भरला पाहिजे. कायद्याची कठोर अंमलबजावणी झाली पाहिजे.

(११) महाराष्ट्रीय चर्मकार संघ चर्मकारातील जाती पोटजाती मधील विभाजन व विसंवाद टाळण्यासाठी विविध उपक्रम हाती घेऊन त्यांमध्ये बंधुत्वाची भावना निर्माण करील.

(१२) पैशाचा अपव्यय टाळण्यासाठी व हुंडाबंदीसारख्या अनिष्ट प्रथा टाळण्यासाठी महाराष्ट्रीय चर्मकार संघ सामुदायिक विवाह व आंतरजातीय विवाह यांना प्रोत्साहन देईल.

(१३) महाराष्ट्रीय चर्मकार संघाचे अंतीम उद्दिष्ट समताधिष्ठीतसमाज निर्मिती हेच असल्यामुळे स्वातंत्र्य, समता व न्यायाचा

विचार रूजविण्यासाठी नियतकालीकाचे प्रकाशन सुरू करण्यात येईल व त्याद्वारे संघाची भूमिका व कार्यक्रम समाजापर्यंत पोहचविण्यात येईल.

(१४) साहित्य, कला व पत्रकारिता इत्यादी सांस्कृतिकक्षेत्रामध्ये काम करणाऱ्या समाजातील सर्वांना एकत्र करून एक व्यासपीठ निर्माण करण्यात येईल व उत्कृष्ट कार्य करणाऱ्या व्यक्तींचा यथोचित गौरव करण्यात येईल. त्यांना प्रोत्साहन दिले जाईल.

(१५) प्रत्येक कुटुंबामध्ये शिक्षण पोचण्यासाठी संघटना सर्वतोपरी प्रयत्न करील. चर्मकार समाजामधील विविध प्रकारच्या शासकीय, निमशासकीय, खाजगी क्षेत्रामध्ये नोकरी करणारे सर्वांचे संघटन करून त्यांचे प्रश्न व अडीअडचणी सोडविण्यासाठी तसेच त्यांच्याकडील ज्ञान व कर्तृत्वाचा फायदा समाजाला होण्यासाठी एक स्वतंत्र विभाग सुरू करून या उच्च शिक्षित वर्गाला एकसंघ करेन.

(१६) समाजातील शिक्षित व अशिक्षित अशा बेरोजगार युवकांना संघटीत करून त्यांच्या रोजगारांच्या प्रश्नासाठी संघटना संघर्ष करील तसेच समाजातील अन्याय, अत्याचार-पिडीत बहीण-भावांना या युवा संघटनेद्वारे संरक्षण देण्यात येईल. चर्मकार समाजातील निराधार, घटस्फोटीत व तरुण विधवा स्त्रियांचे प्रश्न सोडविण्यासाठी संघटना महिला विभाग बळकट करून त्यांच्या प्रश्नाला प्राधान्य देईल.

(१७) शासनाच्या अनुदानातून राबविण्यात येणारे विविध उपक्रम एक स्वयंसेवी संस्था म्हणून संघटना हाती घेईल व संस्थात्मक पातळीवरील आपली व्याप्ती वाढवेल. तसेच समग्र समाजाशी असणारे ऋणानुबंध बळकट करील.

(१८) इतर राज्यातील चर्मकारांच्या

संघटनांशी संबंध प्रस्थापित करून विचारांची देणवघेवाण करेल व या देशामधील सर्वात मोठी संख्या असणारे (२३%) या उपेक्षित समाज घटकाला सत्ता व संपत्ती मध्ये न्याय्य वाटा मिळवून देऊन समताधिष्ठित समाज निर्मितीचे स्वप्न साकार करीन.

महाराष्ट्रीय चर्मकार संघाची रचना

संघटनेच्या कार्यक्रमाला मूर्त स्वरूप देण्यासाठी संघाची रचना सर्व स्तरावरील कार्यकर्त्यांना त्यांच्यातील प्रतीभेला वाव देणारी अशी आहे. प्रत्येक तालुक्याच्या ठिकाणावरील संघटनेचे तालुका मंडळे जिल्हा शाखेच्या नियंत्रणाखाली काम करेल व जिल्हा शाखा संघटनेचा सर्वोच्च मंडळाच्या मार्गदर्शनाखाली काम करेल. सर्वोच्च मंडळ हे सर्व जिल्ह्याला प्रतिनिधित्व देणारे असेल व विविध क्षेत्रातील कार्यक्रमासाठी वेळोवेळी घ्यावयाची भूमिका निश्चित करण्यासाठी सक्षम असेल.

चर्मकार समाज हा सात्विक व सहनशील आहे. त्याच्या मनामध्ये असणारी अनामिक भिती दूर करून त्याला स्वाभिमानाची व संघर्षशिल बनविणे हे आमचे ध्येय असल्याने अधिकाधिक वेळ व श्रम देणाऱ्या कार्यकर्त्यांचे आम्ही स्वागत करतो. समविचारी संघटना व चळवळी यांना आम्ही मित्र मानतो तर समता / स्वातंत्र्याच्या आड येणाऱ्या सर्वांना आम्ही शत्रु समजतो. त्यांच्याशी सनदशीर संघर्ष केल्याशिवाय भारतीय संविधानाने दिलेली जीवन प्रणाली साकार होणार नाही, अशीच आमची धारणा आहे.

आमचे या देशावर नितांत प्रेम असल्याने ही भूमी, समता, स्वातंत्र्य, न्याय व बंधुता यांची प्रस्थापना करून आम्ही अधिक सुंदर बनवू इच्छितो.

